

Dana Váňová: Zum Gebrauch der Hilfsverben haben/sein in den zusammengesetzten Vergangenheitsformen, ÚGS FF UK Praha, 2014, 64 stran, bez CD

Posudek bakalářské práce

Předkládaná bakalářská práce se zabývá jedním z morfosyntaktických témat, jehož důležitost vystupuje do popředí zvláště ve vazbě na prostředí němčiny jako cizího jazyka. Je zřejmé, že tvorba perfekta u sloves pohybu (stejně jako dalších časů v aktivu nutně obsahujících pomocná slovesa) je v užití němčiny natolik frekventovaná, že solidní znalosti těchto pomocných sloves jsou zcela nezbytné. Autorka navíc do svého výzkumu připojila několik sloves pohybu s předponou *durch-*, která užití pomocných sloves komplikuje o fenomén ne/odlučitelnosti (nutnost tvoření participia II). Relevantnost základních výzkumných otázek je tedy více než zřejmá a jejich užitečnost není třeba dále zdůvodňovat.

Svou práci autorka rozčlenila tradičním přehledným způsobem. Na úvod s cíli práce navazuje přehled o situaci v kodifikaci (gramatiky, preskriptivní příručky a slovníky). Tento přehled je rozšířen kritickým rozbohem jednoho zásadního textu pocházejícího z odborného a formálně vzato mimokodexového diskurzu. Následuje pasáž o žánrech, z nichž pocházejí data, která jsou prezentována a rozebírána. Práci uzavírá stručné shrnutí a seznam literatury.

Z obsahového hlediska autorka prokazuje, že disponuje o zvoleném tématu spolehlivým přehledem jdoucím díky provedenému výzkumu do hloubky. Z tohoto systémového hlediska je trochu nápadná zřejmě jen jedna mezera – v rozboru ne/odlučitelnosti předpony *durch-* autorka upozorňuje pouze na formální *gramatická* kritéria (např. in/transitivnost příslušných sloves) a opomíjí kritéria *sémantická*. Ta jsou pro vysvětlení ne/odlučitelnosti této předpony přinejmenším stejně závažná jako transitivnost či intransitivnost užití. Jaký sémantický příznak vykazuje odlučitelnost předpony *durch-*? A proč do výzkumu nebylo zařazeno frekventované sloveso *durchgehen*?

Navzdory autorčiným snahám o propojení zůstává pasáž o žánrech dosti izolovaná. Lze sice bez velkého úsilí domyslet, proč je tato pasáž v práci obsažena, ale autorka mohla zhodnocení žánrového hlediska pro účely výzkumu objasnit podrobněji (první věta nahoře na str. 25). Data jsou sice podle žánrů utříděna přehledně (včetně diskusí o nejednoznačnosti vymezení hranic mezi žánry), ale analyticky „vytěžena“ již moc nejsou. V tomto kontextu je nápadné, že

novější Brinkerovy výklady z roku 2010 jsou přehledově rámovány tabulkou od B. Sandigové, jejíž rozbor je o téměř 40 let starší (navíc s křížovým odkazem na Ninu Janichovou (2008) – samotnou B. Sandigovou (1972) autorka v seznamu literatury nemá)! Tyto a podobné nedostatky analytického rázu se např. promítají i do velmi stručného závěru resp. shrnutí výsledků výzkumu – tato část je až příliš obecná a nijak výrazně se neodlišuje od úvodu.

Kritika textu R. Kozmové (1997) je detailní, ale jedna podrobnost chybí. I slovesa neosobní, užívaná jen ve 3. osobě sg., je možné utřídit na sémantickém základě, který také vnáší více jasna do konkurence mezi *haben/sein*. O které kritérium se jedná? Na str. 16 autorka kritizuje nedostatek Kozmové týkající se recipročně užitých sloves (*sich begegnen*). Autorčina kritika není ve všech detailech výstižná – co přesně musí tato reciprocita splňovat? A jak by bylo nutno autorčin kurzívou psaný protipříklad na konci druhého odstavce na str. 16 vylepšit?

Na příkladě odkazování na právě uvedený pramen lze autorce vytknout způsob, jakým je toto odkazování provedeno (na str. 7 nebo 15). Jak by vypadala standardní podoba odkazu? Neadekvátní je internetový odkaz na referát z Regensburgu, potřebuje-li autorka vyložit fenomén konceptuální mluvenosti a psanosti od Kocha a Oesterreichera (str. 32) jako jeden z ústředních konceptů vůbec.

Autorka při vyhodnocování dat dosti paušálně ztotožňuje konceptuální mluvenost s přímou řečí v mediálně psaných textech. Taková totožnost by byla dosti zkratkovitá – proč paušálně přímou řeč za konceptuální mluvenost pokládat nelze?

Jde-li o metodologii prováděného výzkumu, postrádá čtenář popis způsobu, jakým byla v práci použita data sbírána. Autorka stručně zmiňuje, že data získala z korpusů psaného jazyka v DeReKo spravovaném IDS v Mannheimu, ale konkrétní způsoby zadávání *Suchanfragen* a kritéria pro selekci dat nejsou ani naznačeny (str. 32-33). Tento nedostatek není tak úplně elementární, protože je evidentní, že v práci mohla autorka vyhodnotit jen menšinu dat, která jí jinak byla k dispozici (ne-li jen jejich zlomek).

K analýze dat – v čem by bylo možné propojit analýzu příkladu 28 s příkladem 24 nebo 18?

Asi nejzávažnější nedostatky vykazuje práce v oblasti jazykové. Chyb gramatických a dalších nedostatků rázu formulačního je opravdu velké množství a v práci se v zásadě nenalezne bez těchto vad ani jedna strana. To je ve srovnání se zajímavostí tématu i sesbíranými daty mimořádně nešťastné. Ze systémového hlediska je nápadné neadekvátní užívání slovesa *sich*

eignen ve významu *sich einig sich in etw.* nebo slovesa *festlegen* místo očekávatelného *feststellen*. Často se objevuje překlep ve slově *normalweise* místo *normalerweise*. Nedostatky se vyskytují ve slovosledu nebo ve slovesných rekcích (namátkou např. *erkennen auf* na str. 9, *zustimmen mit* na str. 16, *bestehen in* místo *aus* na str. 18 nahoře). Vyskytují se i elementární chyby v pádech (*mit der Buchstabe* na str. 23) a četné další, které tu v detailech nelze uvést v úplném výčtu.

Pokud má být předkládaná bakalářská práce závěrem celkově zhodnocena, nelze nevidět, že si autorka sice vybrala velmi relevantní téma, v němž se s přehledem orientuje, že však současně práce vykazuje určité nedostatky metodicko-formálního rázu a mnoho závažných nedostatků jazykových. Práci tedy sice doporučuji k obhajobě, ale jako výsledek navrhuji hodnocení „dobře“. Pro diskusi při obhajobě navrhuji výše uvedené otázky.

V Praze dne 10. května 2014

Vít Dovalil, Ph.D.